ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 13ης Μαρτίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη – Έννοια της "ενίσχυσης" – Εθνική ρύθμιση προβλέπουσα τη χορήγηση μέτρου υπέρ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των χυτηρίων χάλυβα σε περίπτωση μερικής ή ολικής παύσης της λειτουργίας των μονάδων παραγωγής τους – Χρηματοδοτική συνεισφορά – Πλεονέκτημα»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-746/23 και C-747/23,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, τις οποίες υπέβαλε το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας, Ιταλία) με αποφάσεις της 29ης Νοεμβρίου 2023, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 5 Δεκεμβρίου 2023, στο πλαίσιο των δικών

Cividale SpA,

Flag Srl (C-746/23),

Duferco Italia Holding SpA,

Duferco Sertubi SpA (C-747/23)

κατά

Ministero dello Sviluppo economico,

Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico,

Dipartimento per lo Sviluppo e la Coesione economica del Ministero dello Sviluppo economico,

Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico-Divisione X,

παρισταμένης της:

Fonderia di Torbole SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, S. Rodin (εισηγητή), N. Piçarra, O. Spineanu-Matei και N. Fenger, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Ράντος

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι Cividale SpA και Flag Srl, εκπροσωπούμενες από τους S. Grassani και S. Mendolia, avvocati,

– οι Duferco Italia Holding SpA και Duferco Sertubi SpA, εκπροσωπούμενες από τους S. Grassani και S. Mendolia, avvocati,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την D. Recchia και τον B. Stromsky,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 107 και 108 ΣΛΕΕ καθώς και του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου [89 ΕΚ] (ΕΕ 1999, L 83, σ. 1).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, των Cividale SpA και Flag Srl, στην υπόθεση C-746/23, και των Duferco Italia Holding SpA και Duferco Sertubi SpA, στην υπόθεση C-747/23, αντιστοίχως, και, αφετέρου, του Ministero dello Sviluppo economico (Υπουργείου Οικονομικής Ανάπτυξης, Ιταλία, στο εξής: MISE), της Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico (Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Κινήτρων για Επιχειρήσεις του MISE, Ιταλία), του Dipartimento per lo Sviluppo e la Coesione economica del Ministero dello Sviluppo economico (Τμήματος Ανάπτυξης και Οικονομικής Συνοχής του MISE, Ιταλία) και της Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico – Divisione X (Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Κινήτρων για Επιχειρήσεις του MISE – Διεύθυνση X, Ιταλία), με αντικείμενο τη νομιμότητα των αποφάσεων με τις οποίες το MISE ενέκρινε, υπέρ της Flag και της Duferco Sertubi, την καταβολή χρηματοδοτικών συνεισφορών λόγω της συμμετοχής τους σε πρόγραμμα εξορθολογισμού του τομέα των χυτηρίων, ποσού κατώτερου από το ποσό που είχε προηγουμένως καθορισθεί προσωρινώς.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Ο κανονισμός 659/1999 αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 [ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2015, L 248, σ. 9). Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών, οι διατάξεις του κανονισμού 659/1999 εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή επί των διαφορών αυτών.

4 Το άρθρο 2 του κανονισμού 659/1999 είχε ως εξής:

«1. Εκτός αν άλλως προβλέπεται σε κανονισμούς οι οποίοι θεσπίζονται με βάση το άρθρο [89 ΕΚ] ή άλλες συναφείς διατάξεις της [Συνθήκης], κάθε σχέδιο για τη χορήγηση νέας ενίσχυσης κοινοποιείται εγκαίρως στην Επιτροπή [των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων] από το οικείο κράτος μέλος. Η Επιτροπή ενημερώνει αμελλητί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος σχετικά με την παραλαβή της κοινοποίησης.

2. Στην κοινοποίηση, το οικείο κράτος μέλος παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να λάβει απόφαση σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 7 (εφεξής αποκαλούμενη “πλήρης κοινοποίηση”).»

5 Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού όριζε τα ακόλουθα:

«Οι ενισχύσεις που χρήζουν κοινοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1, δεν τίθενται σε εφαρμογή παρά μόνον αφού η Επιτροπή λάβει, ή θεωρηθεί ότι έχει λάβει, απόφαση με την οποία εγκρίνει την εν λόγω ενίσχυση.»

6 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού είχε ως εξής:

«Το οικείο κράτος μέλος μπορεί να αποσύρει την κοινοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 2 σε εύθετο χρόνο, προτού η Επιτροπή λάβει απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 4 ή 7.»

Το ιταλικό δίκαιο

Ο νόμος 273/2002

7 Το άρθρο 12 του legge n. 273 – Misure per favorire l’iniziativa privata e lo sviluppo della concorrenza (νόμος 273 περί μέτρων ενθάρρυνσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ανάπτυξης του ανταγωνισμού), της 12ης Δεκεμβρίου 2002 (GURI αριθ. 293, της 14ης Δεκεμβρίου 2002, τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 230), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών (στο εξής: νόμος 273/2002), προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα ακόλουθα:

«1. Εγκρίνονται πιστώσεις ύψους 11 900 000 ευρώ για το έτος 2002 και 13 500 000 ευρώ για καθένα από τα έτη 2003 και 2004 προς τον σκοπό εφαρμογής προγράμματος εξορθολογισμού στον τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα.

2. Με το πρόγραμμα της παραγράφου 1 επιδιώκονται, τηρουμένων των κοινοτικών κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, οι ακόλουθοι στόχοι:

a) η προώθηση της καλύτερης εξειδίκευσης της παραγωγής, μεταξύ άλλων, μέσω αναδιοργάνωσης της παραγωγικής ικανότητας και ανάπτυξης ευνοϊκών συνθηκών για τη συγκέντρωσή της στις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο ανταγωνιστικότητας·

[…]».

Η υπουργική απόφαση 73/2004

8 Το άρθρο 2 της decreto n. 73 – Regolamento recante norme di attuazione dell'articolo 12 della legge 12 dicembre 2002, n. 273, concernente il sostegno del programma nazionale di razionalizzazione del comparto delle fonderie di ghisa e di acciaio (υπουργικής αποφάσεως 73 – κανονισμού σχετικά με τις διατάξεις εφαρμογής του άρθρου 12 του νόμου 273/2002 για τη στήριξη του εθνικού προγράμματος εξορθολογισμού στον τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα), της 13ης Ιανουαρίου 2004 (GURI αριθ. 69, της 23ης Μαρτίου 2004), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών (στο εξής: υπουργική απόφαση 73/2004), ορίζει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της αναδιοργάνωσης του τομέα [των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα], δεδομένου ότι το σύστημα παραγωγής παρουσιάζει πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, παρέχονται κίνητρα για προγράμματα υλικής καταστροφής των εγκαταστάσεων και των μηχανημάτων που απαρτίζουν τον κύκλο παραγωγής, ούτως ώστε να παύσει η λειτουργία της οικείας μονάδας παραγωγής. […]

2. Το ποσό της χρηματοδοτικής συνεισφοράς καθορίζεται με βάση την υψηλότερη από τις δύο αξίες που προβλέπονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης C(2002) 315, της 7ης Μαρτίου 2002, ήτοι το "περιθώριο συνεισφοράς για την κάλυψη των σταθερών εξόδων" και την "υπολειμματική αξία των εγκαταστάσεων που πρέπει να κλείσουν", και αντιστοιχεί

a) στο 100 % της υψηλότερης από τις δύο αυτές αξίες, όταν η μείωση της παραγωγικής ικανότητας προκύπτει από συγχώνευση επιχειρήσεων ή από συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων χυτηρίου, οι οποίες προβλέπουν, μεταξύ άλλων, πρόσφορη λύση για τα προβλήματα απασχόλησης. Ειδικότερα, το χυτήριο που αποκτά τη διακοπείσα παραγωγή οφείλει να αποδείξει ότι έχει επιτύχει, βάσει του μέσου όρου των τριών τελευταίων εγκεκριμένων ισολογισμών, θετικές τιμές ROS [(return on sales) (απόδοσης των πωλήσεων)]. Η απόδειξη προς τούτο παρέχεται με πιστοποίηση από ελεγκτική εταιρία. Πρέπει επίσης να αποδειχθεί, από τεχνικό εμπειρογνώμονα του αντίστοιχου τομέα, η ικανότητα του χυτηρίου να πραγματοποιήσει, με τις δικές του εγκαταστάσεις, την παραγωγή του χυτηρίου που παύει τη δραστηριότητά του·

b) στο 60 % της υψηλότερης από τις εν λόγω δύο αξίες σε περίπτωση απλής μείωσης της παραγωγικής ικανότητας.

3. Οι ανωτέρω αξίες προσδιορίζονται ως εξής:

[…]

b) υπολειμματική λογιστική αξία των εγκαταστάσεων που πρέπει να κλείσουν, μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2002.

[…]

5. Οι επιχειρήσεις που ζητούν χρηματοδοτική συνεισφορά υποχρεούνται επίσης:

a) να προβούν σε αναδιάρθρωση των οικονομικών καταστάσεων μέσω ελεγκτικών εταιριών, σύμφωνα με το υπόδειγμα που παρατίθεται στο παράρτημα D·

b) να προβλέψουν στα προγράμματα διάλυσης των εγκαταστάσεων πρόσφορη λύση για τα προβλήματα απασχόλησης που ανακύπτουν·

c) να προβούν στη διάλυση των εγκαταστάσεων τις οποίες αφορά το μέτρο χορήγησης κινήτρου εντός ενός έτους από τη δημοσίευση της παρούσας υπουργικής αποφάσεως στην *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*·

d) προκειμένου να λάβουν χρηματοδοτική συνεισφορά σε ποσοστό 100 %, να προσκομίσουν τη συμφωνία με την επιχείρηση που είναι σε θέση να αναλάβει τη διακοπείσα παραγωγή, η δε συμφωνία αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τις απαιτήσεις της παραγράφου 2, στοιχείο a), του παρόντος άρθρου.

6. Η διάλυση των εγκαταστάσεων παραγωγής συνίσταται στην αφαίρεση των τμημάτων των εγκαταστάσεων που απαριθμούνται στο παράρτημα C. Το κόστος των εργασιών αυτών αφαιρείται από τα έσοδα της πώλησης των απορριμμάτων που προκύπτουν από τη διάλυση.

[…]

8. Τα έσοδα των επιχειρήσεων που υπέβαλαν αίτηση χορήγησης χρηματοδοτικής συνεισφοράς από την πώληση των απορριμμάτων που προέρχονται από τη διάλυση, μετά την αφαίρεση των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν για τις εργασίες κοπής με οξυγόνο και κατεδάφισης των οικείων εγκαταστάσεων, καταβάλλονται στον κρατικό προϋπολογισμό και, σε κάθε περίπτωση, μετά την εκταμίευση ολόκληρου του ποσού της χρηματοδοτικής συνεισφοράς που οφείλεται για τη διάλυση των εγκαταστάσεων αυτών. […]»

9 Το άρθρο 9 της ως άνω υπουργικής αποφάσεως προβλέπει τα εξής:

«1. Απαγορεύεται στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν χρηματοδοτική συνεισφορά να προβούν σε αποκατάσταση της καταργηθείσας παραγωγικής ικανότητας για χρονικό διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία καταβολής της συνεισφοράς.

2. Σε περίπτωση μη τήρησης των διατάξεων της παραγράφου 1, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις χάνουν το δικαίωμα λήψης της χρηματοδοτικής συνεισφοράς κατά το ποσό που αντιστοιχεί στην αποκατασταθείσα παραγωγική ικανότητα και υποχρεούνται, συνακόλουθα, να επιστρέψουν την αντίστοιχη χρηματοδοτική συνεισφορά, συμπεριλαμβανομένων των νομίμων τόκων και της αναπροσαρμογής.

3. Σε περίπτωση μη τήρησης της συμφωνίας μεταξύ επιχειρήσεων που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της παρούσας υπουργικής αποφάσεως, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση χάνει το δικαίωμα λήψης της υψηλότερης χρηματοδοτικής συνεισφοράς.

4. Κατά την κείμενη νομοθεσία, οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται στις μητρικές εταιρίες, στις θυγατρικές εταιρίες ή, εν πάση περιπτώσει, στις συνδεδεμένες εταιρίες των επιχειρήσεων που λαμβάνουν την εν λόγω χρηματοδοτική συνεισφορά.

[…]»

Η υπουργική απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2006

10 Το άρθρο 2 της decreto – Definizione dei criteri applicativi del regolamento attuativo 13 gennaio 2004, n. 73, per l'attribuzione dei benefici previsti in favore del comparto delle fonderie di ghisa e di acciaio, previsto dall'articolo 12 della legge 12 dicembre 2002, n. 273 (αποφάσεως σχετικά με τους ορισμούς των κριτηρίων εφαρμογής της υπουργικής αποφάσεως 73/2004 περί χορήγησης πλεονεκτημάτων που θεσπίζονται υπέρ του τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα, προβλεπόμενης στο άρθρο 12 του νόμου 273/2002), της 6ης Φεβρουαρίου 2006 (GURI αριθ. 36, της 13ης Φεβρουαρίου 2006), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών (στο εξής: υπουργική απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2006), ορίζει τα εξής:

«Η αποζημίωση που αναφέρεται στο άρθρο 1 καταβάλλεται μετά τη διαγραφή της οικείας επιχείρησης από το εμπορικό μητρώο σύμφωνα με το άρθρο 2495 του codice civile [(αστικού κώδικα)] ή, στην περίπτωση επιχειρήσεων που αποτελούνται από περισσότερους κλάδους δραστηριότητας, μετά τη μεταβίβαση του κλάδου δραστηριότητας χυτηρίου σε άλλη νεοσύστατη επιχείρηση η οποία, αφού ολοκληρώσει τις ενέργειες και τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την υλική καταστροφή των σχετικών εγκαταστάσεων, παύει να ασκεί την εν λόγω δραστηριότητα. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι δυνατή η καταβολή της αποζημίωσης, εάν οι εγκαταστάσεις αυτές δεν διαλυθούν εντός ενός έτους από τη δημοσίευση της παρούσας υπουργικής αποφάσεως στην *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*.»

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-746/23

11 Η Flag, εταιρία που δραστηριοποιείται στον τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα και ανήκει εξ ολοκλήρου στην Cividale, διέθετε εγκατάσταση χυτηρίου στο Marcon (Ιταλία), αποτελούμενη από δύο χωριστές μονάδες παραγωγής.

12 Στις 18 Ιουνίου 2004 η Flag, αφού συνήψε με την Cividale συμφωνία περιλαμβάνουσα λύση για τα προβλήματα απασχόλησης, υπέβαλε στο MISE αίτηση για τη χορήγηση της χρηματοδοτικής συνεισφοράς που διέθεσαν οι ιταλικές αρχές για τη διάλυση μίας από τις μονάδες παραγωγής της, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο a, του νόμου 273/2000. σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004.

13 Με έγγραφο της 14ης Σεπτεμβρίου 2006, το MISE, κατόπιν διεξαγωγής έρευνας για τον προσδιορισμό της αξίας της εγκατάστασης που έπρεπε να αποξηλωθεί, καθόρισε προσωρινώς την καταβλητέα στη Flag χρηματοδοτική συνεισφορά σε ποσό 1 645 000 ευρώ περίπου. Η καταβολή της ως άνω χρηματοδοτικής συνεισφοράς προϋπέθετε, αφενός, την εξακρίβωση από ad hoc

υπουργική επιτροπή της διάλυσης της εγκατάστασης και, αφετέρου, τη μεταβίβαση του οικείου κλάδου δραστηριότητας σε άλλη εταιρία, η οποία συστάθηκε με αποκλειστικό σκοπό την υλοποίηση της διάλυσης.

14 Με πράξη της 28ης Δεκεμβρίου 2006 η Flag μεταβίβασε τον ως άνω κλάδο δραστηριότητας στη Flag Fonderia Acciaio Marcon Srl, εταιρία συσταθείσα με σκοπό τη διάλυση της εν λόγω εγκατάστασης, την πώληση των απομετάλλων που θα προέκυπταν από τη διάλυση και την εγγραφή των εσόδων από την πώληση αυτή στον κρατικό προϋπολογισμό. Στη συνέχεια, η τελευταία ως άνω εταιρία τέθηκε υπό εκκαθάριση και διαγράφηκε από το εμπορικό μητρώο.

15 Η Direzione generale per la politica industriale e la competitività del Ministero dello Sviluppo economico (Γενική Διεύθυνση Βιομηχανικής Πολιτικής και Ανταγωνιστικότητας του MISE, Ιταλία) επιβεβαίωσε, με την από 17 Απριλίου 2009 απόφαση του προϊσταμένου της, ότι το καταβλητέο στη Flag ποσό της χρηματοδοτικής συνεισφοράς έπρεπε να καθοριστεί σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 2, παράγραφοι 2 και 3, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004.

16 Εντούτοις, με απόφαση της 29ης Μαΐου 2013, το MISE ενέκρινε την καταβολή στη Flag ποσού μόλις 200 000 ευρώ, κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας της Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis).

17 Η Cividale και η Flag άσκησαν προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, παράβαση των άρθρων 107 και 108 ΣΛΕΕ καθώς και του κανονισμού 659/1999. Κατά τις δύο αυτές εταιρίες, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης χρηματοδοτική συνεισφορά δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, αλλά απλή αποζημίωση η οποία δεν παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα.

18 Το Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (διοικητικό πρωτοδικείο περιφέρειας Βένετο, Ιταλία) απέρριψε την προσφυγή, με το σκεπτικό ότι ελλείψει προηγούμενης κοινοποίησης στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 108 ΣΛΕΕ δεν ήταν δυνατή η χορήγηση της αρχικώς προβλεφθείσας χρηματοδοτικής συνεισφοράς.

19 Το δικαστήριο αυτό επισήμανε ότι στις 24 Σεπτεμβρίου 2003 το MISE «επιχείρησε» να κοινοποιήσει στην Επιτροπή το προβλεπόμενο από τον νόμο 273/2002 και την υπουργική απόφαση 73/2004 πρόγραμμα εξορθολογισμού ως σχέδιο ενίσχυσης, σύμφωνα με τις λεπτομέρειες εφαρμογής που προβλέπει ο κανονισμός 659/1999. Ωστόσο, η κοινοποίηση αυτή ανακλήθηκε κατόπιν εγγράφου της Επιτροπής, της 21ης Νοεμβρίου 2003, με το οποίο ζητήθηκαν συμπληρωματικές πληροφορίες. Το MISE συνήγαγε από την αλληλογραφία με την Επιτροπή ότι η απόφαση ως προς τη συμβατότητα του ως άνω προγράμματος προς τη νομοθεσία της Ένωσης περί κρατικών ενισχύσεων θα ήταν, σε κάθε περίπτωση, αρνητική. Ως εκ τούτου, το MISE δεν ολοκλήρωσε τη διαδικασία κοινοποίησης.

20 Οι Cividale και Flag άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως του Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (διοικητικού πρωτοδικείου περιφέρειας Βένετο) ενώπιον του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας, Ιταλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης χρηματοδοτική συνεισφορά δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως κρατική ενίσχυση, δεδομένου ότι δεν παρέχει σημαντικό πλεονέκτημα και δεν είναι ικανή ούτε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ούτε να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, με αποτέλεσμα να μην πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας αυτής, προβάλλουν, κατ' αρχάς, ότι η καταβολή της ως άνω χρηματοδοτικής συνεισφοράς προϋποθέτει την οριστική διάλυση των

οικείων εγκαταστάσεων παραγωγής και την παύση της δραστηριότητας της οντότητας στην οποία ανήκουν οι εγκαταστάσεις. Οι ως άνω εταιρίες προβάλλουν, εν συνεχεία, ότι η εν λόγω χρηματοδοτική συνεισφορά συνιστά απλή αποζημίωση για την απώλεια της παραγωγικής ικανότητας της οντότητας αυτής. Τέλος, το ποσό της ίδιας χρηματοδοτικής συνεισφοράς, το οποίο καθορίζεται σύμφωνα με τα κριτήρια υπολογισμού των υπουργικών αποφάσεων 73/2004 και της 6ης Φεβρουαρίου 2006, είναι σαφώς χαμηλότερο από την αξία των εγκαταστάσεων που διαλύθηκαν, λαμβανομένης υπόψη της παραγωγικής ικανότητας των εγκαταστάσεων αυτών.

21 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης χρηματοδοτική συνεισφορά πρέπει να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης. Εκτιμά ότι δεν προσδιορίζεται ευχερώς ποιο οικονομικό όφελος αποκομίζει η επιχείρηση που λαμβάνει μια τέτοια χρηματοδοτική συνεισφορά, τούτο δε κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, η συνεισφορά αυτή δεν αντιστοιχεί στην αγοραία αξία της εγκατάστασης που αποξηλώθηκε και στην ικανότητά της να παράγει έσοδα.

22 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς διάφορα στοιχεία. Η έννοια της κρατικής ενίσχυσης, κατά το δίκαιο της Ένωσης, προϋποθέτει ότι η ωφελούμενη επιχείρηση εξακολουθεί να υφίσταται. Πλην όμως, οικονομική συνεισφορά όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης καταβάλλεται ως αντάλλαγμα για την υλική καταστροφή εγκαταστάσεων παραγωγής και για την ταυτόχρονη παύση της οικείας δραστηριότητας ή του οικείου κλάδου δραστηριότητας της επιχείρησης στην οποία ανήκουν οι εγκαταστάσεις αυτές και η οποία είναι δικαιούχος της χρηματοδοτικής συνεισφοράς. Επομένως, η συνεισφορά αυτή έχει τη μορφή μέτρου για τη διευκόλυνση της παύσης της δραστηριότητας της επιχείρησης ή ενός από τους κλάδους δραστηριότητάς της.

23 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η εθνική νομοθεσία αποκλείει τη δυνατότητα καταβολής της εν λόγω χρηματοδοτικής συνεισφοράς σε επιχείρηση η οποία, μετά τη σύναψη συμφωνίας με την επιχείρηση που προβαίνει στην αποξήλωση των οικείων εγκαταστάσεων, δεσμεύεται να αναλάβει την παραγωγική ικανότητα και το προσωπικό των εγκαταστάσεων αυτών. Επιπλέον, η νομοθεσία αυτή προβλέπει ότι η οντότητα που λαμβάνει τέτοιου είδους χρηματοδοτική συνεισφορά δεν δύναται να προβεί σε αποκατάσταση της οικείας παραγωγικής ικανότητας για χρονικό διάστημα πέντε ετών από την καταβολή της συνεισφοράς.

24 Το εν λόγω δικαστήριο εκθέτει επίσης ότι το ποσό της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης χρηματοδοτικής συνεισφοράς υπολογίζεται με βάση τη λογιστική αξία των οικείων εγκαταστάσεων, μετά την αφαίρεση των ήδη πραγματοποιηθεισών αποσβέσεων, ή, εάν είναι υψηλότερη από την ανωτέρω αξία, με βάση την παρούσα αξία του περιθωρίου συνεισφοράς της απόδοσης των εγκαταστάσεων αυτών, για τα έτη 2000 έως 2002. Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω χρηματοδοτική συνεισφορά, η οποία δεν καθορίζεται σε σχέση με τη συνολική αξία της επένδυσης και την ικανότητα δημιουργίας εσόδων, αλλά μόνον βάσει είτε του ενός είτε του άλλου από τα στοιχεία αυτά, δεν αντιπροσωπεύει την αξία που θα μπορούσε να έχει η μονάδα παραγωγής κατόπιν διαπραγμάτευσης.

25 Αντιθέτως, οι συμφωνίες που συνάπτονται με άλλη επιχείρηση για τη συνέχιση της παραγωγής και τη διατήρηση της απασχόλησης, οι οποίες παρέχουν δικαίωμα για χρηματοδοτική συνεισφορά σε ποσοστό 100 %, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004, καθιστούν δυνατή τη μετακίνηση της πελατείας και του κύκλου εργασιών της επιχείρησης που προβαίνει στην αποξήλωση προς μία μόνον άλλη επιχείρηση, η οποία επωφελείται από την αποξήλωση. Τέτοιες συμφωνίες, κατά μείζονα δε λόγο αν συνδέονται με πραγματική συγχώνευση, θα μπορούσαν να συνιστούν συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων, οι

οποίες ενδέχεται, κατ' αρχήν, να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό. Ωστόσο, η νομοθεσία περί εξορθολογισμού του τομέα των χυτηρίων δεν περιέχει διατάξεις οι οποίες να διασφαλίζουν την εφαρμογή της εθνικής και της ενωσιακής νομοθεσίας στον τομέα των συγκεντρώσεων. Συνεπώς, κατά το αιτούν δικαστήριο, η νομοθεσία αυτή θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να μη γίνουν αντιληπτές ακόμη και συγκεντρώσεις με ενωσιακή διάσταση.

26 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ του μέτρου που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004 και του προβλεπόμενου στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο b, της ίδιας υπουργικής αποφάσεως, καθότι η τελευταία αυτή διάταξη περιέχει πρόβλεψη για χρηματοδοτική συνεισφορά σε ποσοστό 60 %. Ειδικότερα, η τελευταία ως άνω διάταξη προβλέπει την καταβολή χρηματοδοτικής συνεισφοράς που περιορίζεται στο 60 % μίας από τις δύο αξίες που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 2, υπέρ της επιχείρησης που αποξηλώνει τις οικείες εγκαταστάσεις και παύει τις δραστηριότητές της χωρίς να συνάψει συμφωνία με άλλον φορέα για τη συνέχιση της παραγωγής και την ανάληψη του προσωπικού, δεδομένου ότι η πελατεία που αφήνει η επιχείρηση αυτή κατανέμεται ελεύθερα μεταξύ των επιχειρήσεων του σχετικού τομέα.

Η υπόθεση C-747/23

27 Η Duferco Sertubi ζήτησε να συμμετάσχει στο επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης πρόγραμμα χωρίς να συνάψει συμφωνία με άλλη επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004. Ως εκ τούτου, ζήτησε τη χρηματοδοτική συνεισφορά ποσοστού 60 % που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο b, της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως. Πέραν του γεγονότος αυτού, τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση C-747/23 και το σκεπτικό που παρατίθεται στη σχετική αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι αντίστοιχα με τα μνημονευόμενα στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-746/23.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει τις ενώπιόν του διαδικασίες και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία έχουν πανομοιότυπη διατύπωση στις υποθέσεις C-746/23 και C-747/23:

«1) Μπορεί μέτρο όπως αυτό το οποίο ρυθμίζεται από την εθνική νομοθεσία […], και ειδικότερα το μέτρο το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004, να χαρακτηριστεί ως "ενίσχυση" κατά την έννοια και για τους σκοπούς των άρθρων 107 και 108 ΣΛΕΕ, καθώς και του κανονισμού [659/1999];

2) Μπορεί μέτρο όπως αυτό το οποίο ρυθμίζεται από την εθνική νομοθεσία […], και ειδικότερα το μέτρο το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο b, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004, να χαρακτηριστεί ως "ενίσχυση" κατά την έννοια και για τους σκοπούς των άρθρων 107 και 108 ΣΛΕΕ, καθώς και του κανονισμού [659/1999];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

29 Με τα δύο προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συνιστούν «κρατικές ενισχύσεις» οι χρηματοδοτικές συνεισφορές που θεσπίζονται στο πλαίσιο προγράμματος εξορθολογισμού υπέρ των επιχειρήσεων του τομέα των χυτηρίων

χυτοσιδήρου και χάλυβα και ανέρχονται είτε στο 100 % της λογιστικής αξίας των εγκαταστάσεων παραγωγής που αποξηλώνονται από την αιτούσα επιχείρηση, μετά την αφαίρεση των ήδη πραγματοποιηθεισών αποσβέσεων, ή –αν είναι υψηλότερη– της παρούσας αξίας του περιθωρίου συνεισφοράς προς κάλυψη των σταθερών εξόδων της απόδοσης των εγκαταστάσεων αυτών για περίοδο προγενέστερη της θέσπισης του ως άνω προγράμματος, όταν η μείωση της παραγωγικής ικανότητας συνοδεύεται από συγχώνευση ή από συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων του συγκεκριμένου τομέα –περιλαμβανομένης της αιτούσας επιχείρησης– οι οποίες προβλέπουν, μεταξύ άλλων, πρόσφορη λύση για τα προβλήματα απασχόλησης, είτε στο 60 % της υψηλότερης από τις δύο αυτές αξίες σε περίπτωση απλής αποξήλωσης των εγκαταστάσεων παραγωγής της εν λόγω αιτούσας επιχείρησης.

30 Κατ' αρχάς, διαπιστώνεται ότι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, από την απόφαση περί παραπομπής στην υπόθεση C-747/23 προκύπτει σαφώς ότι η αίτηση της Duferco Sertubi για τη χορήγηση του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης ευεργετήματος της χρηματοδοτικής συνεισφοράς υποβλήθηκε βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο b, της υπουργικής αποφάσεως 73/2004. Επομένως, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Ιταλική Κυβέρνηση, το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα δεν έχει υποθετικό χαρακτήρα και είναι, ως εκ τούτου, παραδεκτό.

31 Υπό το πρίσμα της διευκρίνισης αυτής, υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση κοινοποίησης συνιστά ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία του συστήματος ελέγχου που η Συνθήκη ΛΕΕ καθιέρωσε στο πεδίο των κρατικών ενισχύσεων. Στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, αφενός, να κοινοποιούν στην Επιτροπή οποιοδήποτε μέτρο σκοπεί στη θέσπιση ή τροποποίηση ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και, αφετέρου, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, και όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 2 του κανονισμού 659/1999, να μη θέτουν σε εφαρμογή τέτοιο μέτρο ενόσω εκκρεμεί η έκδοση, εκ μέρους του εν λόγω θεσμικού οργάνου, τελικής αποφάσεως σχετικά με το μέτρο αυτό (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 28ης Οκτωβρίου 2021, Eco Fox κ.λπ., C-915/19 έως C-917/19, EU:C:2021:887, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

32 Δεδομένου ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παράσχει στα εθνικά δικαστήρια όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία τα οποία άπτονται του δικαίου της Ένωσης και μπορούν να τα βοηθήσουν να εκτιμήσουν τη συμβατότητα εθνικού καθεστώτος ή μέτρου με το δίκαιο της Ένωσης προκειμένου να αποφανθούν επί της υπόθεσης που εκκρεμεί ενώπιόν τους, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να τους παράσχει τα ερμηνευτικά στοιχεία βάσει των οποίων θα μπορέσουν να κρίνουν αν εθνικό καθεστώς ή μέτρο μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κρατική ενίσχυση» κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης. Αντιθέτως, εάν γίνει δεκτός ο χαρακτηρισμός αυτός, η εκτίμηση του ζητήματος αν το ως άνω καθεστώς ή μέτρο είναι συμβατό με την εσωτερική αγορά εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, της οποίας η δράση υπόκειται στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 7ης Μαρτίου 2024, Fallimento Esperia και GSE, C-558/22, EU:C:2024:209, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

33 Για τον χαρακτηρισμό εθνικού μέτρου ως «κρατικής ενίσχυσης», κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, απαιτείται να πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις. Πρώτον, το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να συνιστά κρατική παρέμβαση ή παρέμβαση μέσω κρατικών πόρων. Δεύτερον, η παρέμβαση αυτή πρέπει να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Τρίτον, πρέπει να χορηγεί επιλεκτικό πλεονέκτημα στον δικαιούχο. Τέταρτον, πρέπει να

νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό [απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2024, Ηνωμένο Βασίλειο κ.λπ. κατά Επιτροπής (Φορολόγηση των κερδών των ΕΑΕ), C-555/22 P, C-556/22 P και C-564/22 P, EU:C:2024:763, σκέψη 91 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

34 Από τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι πρέπει, πιο συγκεκριμένα, να εξεταστεί αν οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές ενδέχεται να συνιστούν πλεονέκτημα για τους αποδέκτες τους, το οποίο νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, με την υπόμνηση ότι το αιτούν δικαστήριο έχει πλήρη δικαιοδοσία να εξετάσει αν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως.

35 Κατά πρώτον, από τη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι το μέτρο ενίσχυσης δεν απαιτείται να είχε πράγματι επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών ή να επέφερε όντως στρέβλωση του ανταγωνισμού. Αρκεί το εν λόγω μέτρο να ενδέχεται να έχει αντίκτυπο στο εμπόριο αυτό και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2024, Fallimento Esperia και GSE, C-558/22, EU:C:2024:209, σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιπλέον, η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν, κατά τη θέση σε ισχύ ενός μέτρου ενίσχυσης, υπάρχει κατάσταση πραγματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά προκειμένου μια κρατική παρέμβαση ή μια παρέμβαση με κρατικούς πόρους να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (πρβλ. απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2023, DOBELES HES, C-702/20 και C-17/21, EU:C:2023:1, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), χωρίς να απαιτείται πάντως οι επιχειρήσεις που ωφελήθηκαν να μετέχουν στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, σκέψη 67 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

36 Τέλος, δεν υφίσταται κάποιο όριο ή ποσοστό κάτω από το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Το σχετικά χαμηλό ύψος μιας ενίσχυσης ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της επιχείρησης που λαμβάνει την ενίσχυση δεν αποκλείουν a priori την πιθανότητα να επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι ο τομέας των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα ήταν ανοικτός στον ανταγωνισμό και αποτελούσε αντικείμενο διασυνοριακού εμπορίου κατά τον χρόνο της εφαρμογής του προγράμματος που θέσπισε τις επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές.

38 Επομένως, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η καταβολή των επίμαχων στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικών συνεισφορών θα ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και τον ανταγωνισμό.

39 Κατά δεύτερον, από τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές συνιστούν πλεονέκτημα, δεδομένου ότι συνδέονται με τη μείωση, ή ακόμη και την εξαφάνιση, της παραγωγικής ικανότητας των δικαιούχων επιχειρήσεων, αφενός, και δεν αντιστοιχούν στην αξία που θα μπορούσαν να έχουν οι προς διάλυση εγκαταστάσεις παραγωγής κατόπιν διαπραγμάτευσης, αφετέρου.

40 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι κάθε κρατικό μέτρο το οποίο, ανεξαρτήτως της μορφής και των σκοπών του, δύναται να ευνοήσει άμεσα ή έμμεσα μία ή περισσότερες επιχειρήσεις ή τους παρέχει πλεονέκτημα το οποίο δεν θα μπορούσαν να αποκομίσουν υπό κανονικές συνθήκες της αγοράς συνιστά πλεονέκτημα, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2022, Volotea και easyJet κατά Επιτροπής, C-331/20 P και C-343/20 P, EU:C:2022:886, σκέψη 107 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

41 Επομένως, τα παρεχόμενα πλεονεκτήματα δύνανται να προκύπτουν από θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και από παρεμβάσεις οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις συνήθεις επιβαρύνσεις του προϋπολογισμού μιας επιχείρησης (απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2022, Sātiņi-S, C-238/20, EU:C:2022:57, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Αντιθέτως, η έννοια της «ενίσχυσης», κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να καλύπτει μέτρο που χορηγείται υπέρ επιχείρησης με κρατικούς πόρους όταν η επιχείρηση αυτή θα μπορούσε να τύχει του ίδιου πλεονεκτήματος υπό συνθήκες που αντιστοιχούν στις κανονικές συνθήκες της αγοράς. Η εκτίμηση των συνθηκών υπό τις οποίες χορηγήθηκε ένα τέτοιο πλεονέκτημα πραγματοποιείται, κατ' αρχήν, διά της εφαρμογής της αρχής του ιδιώτη επιχειρηματία, εκτός εάν δεν υφίσταται καμία δυνατότητα σύγκρισης της επίμαχης εν προκειμένω συμπεριφοράς κράτους με τη συμπεριφορά ιδιώτη επιχειρηματία, διότι η συμπεριφορά αυτή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ύπαρξη υποδομής την οποία ουδέποτε θα μπορούσε να συστήσει ένας ιδιώτης επιχειρηματίας, ή διότι το κράτος ενήργησε ως φορέας δημόσιας εξουσίας (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2022, Volotea και easyJet κατά Επιτροπής, C-331/20 P και C-343/20 P, EU:C:2022:886, σκέψη 108 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Με άλλα λόγια, η δυνατότητα εφαρμογής του κριτηρίου του ιδιώτη επιχειρηματία εξαρτάται, εν τέλει, από το αν το συγκεκριμένο κράτος μέλος χορηγεί οικονομικό πλεονέκτημα σε επιχείρηση με την ιδιότητα του ιδιώτη επιχειρηματία και όχι με την ιδιότητά του ως φορέας δημόσιας εξουσίας. Όπως είχε την ευκαιρία να υπογραμμίσει το Δικαστήριο, η φύση και το αντικείμενο του επίμαχου μέτρου, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται καθώς και ο επιδιωκόμενος με το μέτρο σκοπός και οι κανόνες οι οποίοι διέπουν το εν λόγω μέτρο ενδέχεται, ειδικότερα, να είναι κρίσιμα (πρβλ. αποφάσεις της 5ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, σκέψεις 81 και 86, καθώς και της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Arriva Italia κ.λπ., C-385/18, EU:C:2019:1121, σκέψη 73).

43 Βάσει των στοιχείων αυτών, το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώσει και να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά των διαφορών των κύριων δικών, καθώς και να εκτιμήσει το ακριβές περιεχόμενο των εθνικών διατάξεων, θα κληθεί να κρίνει αν οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές μπορούν να προσπορίσουν πλεονέκτημα στις αποδέκτριες των συνεισφορών αυτών επιχειρήσεις. Πάντως, το Δικαστήριο παραμένει αρμόδιο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο, με βάση τη δικογραφία της υπόθεσης της κύριας δίκης και τις γραπτές παρατηρήσεις που του υποβλήθηκαν, στοιχεία που θα δώσουν στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να αποφανθεί (πρβλ. απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2024, Bayerische Ärzteversorgung κ.λπ., C-758/22 και C-759/22, EU:C:2024:989, σκέψεις 47 και 48). Εν προκειμένω, πρέπει να παρασχεθούν οι ακόλουθες διευκρινίσεις στο αιτούν δικαστήριο, προκειμένου να μπορέσει να αποφανθεί λυσιτελώς επί των ενδίκων διαφορών των οποίων έχει επιληφθεί.

44 Πρώτον, ουδόλως προκύπτει από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο ότι οι αποφάσεις περί χορηγήσεως των επίμαχων στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικών συνεισφορών ελήφθησαν από το Ιταλικό Δημόσιο υπό την ιδιότητα του ιδιώτη επιχειρηματία. Ως

εκ τούτου, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, δεν είναι δυνατόν, εν προκειμένω, να εφαρμοστεί το κριτήριο του ιδιώτη επιχειρηματία προκειμένου να καθοριστεί αν οι συνεισφορές αυτές συνιστούν επιλεκτικό πλεονέκτημα.

45 Δεύτερον, από τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο a, του νόμου 273/2002, ήτοι τη βελτίωση της παραγωγής, μεταξύ άλλων, μέσω αναδιοργάνωσης της παραγωγικής ικανότητας και ανάπτυξης ευνοϊκών συνθηκών για τη συγκέντρωσή της, προκύπτει ότι οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές αποσκοπούν στην ελάφρυνση, τουλάχιστον εν μέρει, των επιβαρύνσεων που συνδέονται με τη διακοπή της παραγωγής σε τομέα χαρακτηριζόμενο από ορισμένη πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Πλην όμως, οι επιβαρύνσεις αυτές αποτελούν μέρος εκείνων που συνήθως βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχείρησης, κατά την έννοια της σκέψης 41 της παρούσας αποφάσεως.

46 Τρίτον, επισημαίνεται ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές υπολογίζονται σε συνάρτηση με τη λογιστική αξία των εγκαταστάσεων παραγωγής που αποξηλώνονται από την αιτούσα επιχείρηση, μετά την αφαίρεση των ήδη πραγματοποιηθεισών αποσβέσεων, ή –αν είναι υψηλότερη– με την παρούσα αξία του περιθωρίου συνεισφοράς προς κάλυψη των σταθερών εξόδων της απόδοσης των εγκαταστάσεων αυτών για περίοδο προγενέστερη της θέσπισης του προγράμματος που θεσπίζει τις εν λόγω χρηματοδοτικές συνεισφορές.

47 Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να συνάγει εξ αυτού ότι οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές είναι χαμηλότερες από την εγγενή αξία των μονάδων που αποξηλώνονται, δεδομένου ότι η αξία αυτή πρέπει να υπολογιστεί, υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς, αθροιζομένης της αξίας της επένδυσης την οποία συνιστά η αποξηλωθείσα μονάδα παραγωγής και της αξίας που προκύπτει από την ικανότητα της μονάδας αυτής να παράγει έσοδα.

48 Εντούτοις, το γεγονός αυτό δεν αρκεί, εν προκειμένω, για να αποκλεισθεί η ύπαρξη πλεονεκτήματος, κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Πράγματι, δεν νοείται μονάδα παραγωγής να μπορεί να μεταβιβαστεί έναντι τιμήματος που αντανακλά την εγγενή της αξία, όταν η σχετική αγορά χαρακτηρίζεται, όπως εν προκειμένω, από υπερπαραγωγή. Επομένως, είναι πιθανό οι χρηματοδοτικές συνεισφορές που καταβάλλονται στο πλαίσιο προγράμματος όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, σκοπός του οποίου είναι να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αποξηλώσουν ορισμένες παραγωγικές μονάδες που λειτουργούν σε αγορά χαρακτηριζόμενη από υπερπαραγωγή, να είναι οικονομικά πιο συμφέρουσες από την αντιπαροχή που θα μπορούσαν να λάβουν οι επιχειρήσεις αυτές, υπό τις ιδιάζουσες συνθήκες μιας τέτοιας αγοράς, για τη διάθεση των εν λόγω μονάδων.

49 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, ότι οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικές συνεισφορές συνιστούν οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο οι δικαιούχοι επιχειρήσεις δεν θα μπορούσαν να αποκομίσουν υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως.

50 Τέταρτον, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, από τη δικογραφία την οποία έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι οι δικαιούχοι των επίμαχων στις υποθέσεις των κύριων δικών χρηματοδοτικών συνεισφορών δεν είναι «επιχειρήσεις», κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, τη δραστηριότητα των οποίων αφορά

αποκλειστικώς η διάταξη αυτή (απόφαση της 11ης Ιουνίου 2020, Επιτροπή και Σλοβακική Δημοκρατία κατά Dôvera zdravotná poisťovňa, C-262/18 P και C-271/18 P, EU:C:2020:450, σκέψη 27).

51 Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 2 της υπουργικής αποφάσεως της 6ης Φεβρουαρίου 2006, η αιτούσα επιχείρηση μπορεί απλώς να μεταβιβάσει τον κλάδο δραστηριότητας χυτηρίου σε άλλη νεοσυσταθείσα επιχείρηση, η οποία, αφότου ολοκληρώσει τις πράξεις και τις υποχρεώσεις που άπτονται της υλικής καταστροφής των οικείων εγκαταστάσεων, παύει να ασκεί την επίμαχη δραστηριότητα. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει και από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, οι εκκαλούσες των κύριων δικών μπόρεσαν να μεταβιβάσουν μία μόνον εκ των μονάδων παραγωγής τους σε μια τέτοια νέα επιχείρηση προκειμένου να εκπληρώσουν τις απαιτήσεις του ως άνω άρθρου 2.

52 Ως εκ τούτου, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι οι χρηματοδοτικές συνεισφορές που θεσπίζονται στο πλαίσιο προγράμματος εξορθολογισμού υπέρ των επιχειρήσεων του τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα, οι οποίες ανέρχονται είτε στο 100 % της λογιστικής αξίας των εγκαταστάσεων παραγωγής που αποξηλώνονται από την αιτούσα επιχείρηση, μετά την αφαίρεση των ήδη πραγματοποιηθεισών αποσβέσεων, ή –αν είναι υψηλότερη– της παρούσας αξίας του περιθωρίου συνεισφοράς προς κάλυψη των σταθερών εξόδων της απόδοσης των εγκαταστάσεων αυτών για περίοδο προγενέστερη της θέσπισης του ως άνω προγράμματος, όταν η μείωση της παραγωγικής ικανότητας συνοδεύεται από συγχώνευση ή συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων του τομέα αυτού –περιλαμβανομένης της αιτούσας επιχείρησης– οι οποίες προβλέπουν, μεταξύ άλλων, πρόσφορη λύση για τα προβλήματα απασχόλησης, είτε στο 60 % της υψηλότερης από τις δύο αυτές αξίες σε περίπτωση απλής αποξήλωσης των εγκαταστάσεων παραγωγής της εν λόγω αιτούσας επιχείρησης, παρέχουν πλεονέκτημα ικανό να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και τον ανταγωνισμό, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται, αφενός, ότι η ίδια επιχείρηση δεν θα μπορούσε να αποκομίσει το ίδιο πλεονέκτημα υπό συνθήκες που αντιστοιχούν στις κανονικές συνθήκες της σχετικής αγοράς και, αφετέρου, ότι υφίσταται κατάσταση πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι οι χρηματοδοτικές συνεισφορές που θεσπίζονται στο πλαίσιο προγράμματος εξορθολογισμού υπέρ των επιχειρήσεων του τομέα των χυτηρίων χυτοσιδήρου και χάλυβα, οι οποίες ανέρχονται είτε στο 100 % της λογιστικής αξίας των εγκαταστάσεων παραγωγής που αποξηλώνονται από την αιτούσα επιχείρηση, μετά την αφαίρεση των ήδη πραγματοποιηθεισών αποσβέσεων, ή –αν είναι υψηλότερη– της παρούσας αξίας του περιθωρίου συνεισφοράς προς κάλυψη των σταθερών εξόδων της απόδοσης των εγκαταστάσεων αυτών για περίοδο προγενέστερη της θέσπισης του ως άνω προγράμματος, όταν η μείωση της παραγωγικής ικανότητας συνοδεύεται από συγχώνευση ή συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων του τομέα αυτού –περιλαμβανομένης της αιτούσας

επιχείρησης– οι οποίες προβλέπουν, μεταξύ άλλων, πρόσφορη λύση για τα προβλήματα απασχόλησης, είτε στο 60 % της υψηλότερης από τις δύο αυτές αξίες σε περίπτωση απλής αποξήλωσης των εγκαταστάσεων παραγωγής της εν λόγω αιτούσας επιχείρησης, παρέχουν πλεονέκτημα ικανό να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και τον ανταγωνισμό, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται, αφενός, ότι η ίδια επιχείρηση δεν θα μπορούσε να αποκομίσει το ίδιο πλεονέκτημα υπό συνθήκες που αντιστοιχούν στις κανονικές συνθήκες της σχετικής αγοράς και, αφετέρου, ότι υφίσταται κατάσταση πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά αυτή.

(υπογραφές)